10/06/2023

Η σφαγή του Διστόμου και τα χιλιάδες ορθόδοξα κειμήλια στα χέρια των Ναζί

/ Επικαιρότητα

Το πρωί της 10ης Ιουνίου 1944 η γερμανική στρατιωτική φάλαγγα των Ες-Ες ξεκίνησε από τη Λιβαδειά για την Αράχωβα, με σκοπό την εκκαθάριση της περιοχής από τις αντάρτικες δυνάμεις. Στο Δίστομο ενώθηκε με άλλη γερμανική ομάδα που είχε ξεκινήσει από την Άμφισσα και προχώρησε προς το Στείρι. Οι κάτοικοι έλαβαν εντολή να μην απομακρυνθούν από το χωριό, μέχρι την επιστροφή των γερμανικών δυνάμεων.

- Της Δέσποινας Σωτηρίου

Στη θέση Καταβόθρα οι Γερμανοί δέχθηκαν επίθεση από αντάρτες της ΕΛΑΣ. Μετά από σύντομη, αλλά σφοδρή μάχη, αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν, αφήνοντας στο πεδίο της μάχης 15 νεκρούς και άλλους τόσους τραυματίες. Οι γερμανικές απώλειες ανήλθαν σε 6 νεκρούς και 15 τραυματίες.

Οι Γερμανοί απέδωσαν την επίθεση της ΕΛΑΣ σε ειδοποίηση των κατοίκων του Διστόμου και επέστρεψαν στο χωριό για να εκδικηθούν. Με τη διαταγή του διοικητή τους, υπολοχαγού Χανς Ζάμπελ, το Δίτομο πυρπολήθηκε και 218 κάτοικοι (114 γυναίκες και 104 άνδρες) εφαρμόστηκαν απάνθρωπα. Μεταξύ των νεκρών, 45 παιδιά και έφηβοι και 20 βρέφη.

Η πρωτοφανής θηριωδία έγινε αμέσως γνωστή μέσω του BBC στο εξωτερικό και προκάλεσε την κατακραυγή της διεθνούς κοινής γνώμης. Η Γερμανική Διοίκηση της Αθήνας επέρριψε την ευθύνη αποκλειστικά στους κατοίκους του Διστόμου, επειδή, όπως ανέφερε σε ανακοίνωσή της, δεν συμμορφώθηκαν με τις στρατιωτικές εντολές.

Οι αποζημιώσεις και οι λεηλασίες

Η τραγωδία αυτή φέρνει εκ νέου στην επιφάνεια τις **θηριωδίες** των ναζί, και επεναφέρει το θέμα των πολεμικών αξιώσεων αλλά και τις κλοπές αρχαιολογικών και ορθόδοξων θησαυρών και τις καταστροφές αρχαίων μνημείων.

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά τους αρχαιολογικούς και θρησκευτικούς θησαυρούς, υπολογίζεται ότι οι ναζί έκλεψαν κατά τη διάρκεια της Κατοχής περισσότερα από 8.500 κειμήλια. Από αυτά ελάχιστα επεστράφησαν, ενώ τα περισσότερα

βρίσκονται σε ιδιωτικές συλλογές ή στις γλυπτοθήκες και τα μουσεία της Γερμανίας, όπως προκύπτει από το πόρισμα της διακομματικής επιτροπής της Βουλής.

Η καταγραφή των κειμηλίων αυτών είχε ξεκινήσει ήδη από το 1943 από τους αρχαιολόγους Χρήστο Καρούζο, Ιωάννη Μηλιάδη, Γρηγόρη Ανδρουτσόπουλο, Νικόλαο Ζαφειρόπουλο και Μαρίνο Καλλιγά. Οι κ. Ο Καρούζος και ο Καλλιγάς μάλιστα, φρόντισαν να σκάψουν στα υπόγεια του Εθνικού Μουσείου και έκρυψαν σημαντικά αγάλματα (μεταξύ άλλων κάποιους Κούρους), για να μην τα βρουν οι κατακτητές. Ωστόσο, ο κατάλογος του 1943 δεν ήταν πλήρης σύμφωνα με τον τότε υπουργό Παιδείας **Αντώνιο Παπαδήμο**, καθώς αρκετοί από τους αρχαιολογικούς χώρους σε όλη την Ελλάδα δεν εντάσσονταν στην καταγραφή λόγω έλλειψης αρχαιολογικού προσωπικού.

«Ζημίες των αρχαιοτήτων εκ του πολέμου και των στρατευμάτων κατοχής»

Σύμφωνα με τα στοιχεία που υπάρχουν οι κατακτητές άρπαξαν αρχαιολογικούς θησαυρούς ανυπολόγιστης αξίας, προκάλεσαν καταστροφές σε μουσεία μοναστήρια και εκκλησίες και σε 17 περιοχές έκαναν αυθαίρετες ανασκαφές. Όλα αυτά περιγράφονται σε έκθεση που εκδόθηκε από τις λεπτομέρειες της Παιδείας το 1946, αμέσως μετά την αποχώρηση των Ναζί. Μεταπολεμικά συντάχθηκαν τρεις εκθέσεις από το υπουργείο Παιδείας , οι οποίες ενοποιήθηκαν στη συνέχεια

σε έναν τόμο «Ζημίες των αρχαιοτήτων εκ του πολέμου και των στρατευμάτων κατοχής».

Ένα χρόνο αργότερα (1947) το υπουργείο Ανοικοδομήσεως εξέδωσε μελέτη του Κωνσταντίνου Δοξιάδη με τίτλο «Θυσίες της Ελλάδος, αιτήματα και επανορθώσεις στον Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο» στην οποία επισημαίνεται ότι «σε όλους σχεδόν τους αρχαιολογικούς τόπους που κατέλαβαν οι δυνάμεις του εχθρού προκάλεσαν σημαντικές καταστροφές. , γιατί έκλεψαν, κατέστρεψαν, έχτισαν πυροβολικά και έργα, χωρίς να σέβονται τίποτε. Λεηλατήθηκαν, καταστράφηκαν, αλλά και υπέστησαν τεράστιες ζημιές επίσης πολλές βυζαντινές αρχαιότητες”.

Εκτιμάται ότι καταστράφηκαν 15 **μοναστήρια**, μεταξύ των οποίων τα ιστορική σημασία της **Αγίας Λαύρας και Μεγάλου Σπηλαίου** και 300 εκκλησιές, με **έργα μεγάλης πολιτιστικής αξίας**. Αποκαλυπτικές για τη βαρβαρότητα απέναντι στα παγκόσμια σημασίας **μνημεία**, αλλά και τον «επαγγελματισμό» στην **αρχαιοκαπηλία**, ακόμα και αρχαιολόγων Γερμανών είναι οι περιγραφές που υπάρχουν στον ειδικό τομέα του υπουργείου Παιδείας το 1946.

Ειδικότερα: Αθήνα

Ακρόπολη

Γερμανοί αξιωματικοί με ξιφολόγχες ή άλλα μέσα αποσπούσαν κατεργασμένα μάρμαρα, φτάνοντας συχνά μέχρι την πλήρη καταστροφή σπουδαίων αρχιτεκτονημάτων. Οι Γερμανοί στρατιώτες είχαν μετατρέψει το εσωτερικό του Παρθενώνα σε ουρητήριο. Απέσπασαν αρχαία κεφαλή γυναικός, σε άριστη κατάσταση, του 4ου αιώνα π.Χ., την οποία χάρισε στον στρατάρχη Λιστ, ο οποίος την έβγαλε από την Ελλάδα. Στο Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αθηνών διευθυντής ήταν ο **Βάλτερ Βρέντε**, αρχαιολόγος των ναζί, με τον οποίο είχε συναντηθεί και ο Χίτλερ, όταν είχε έρθει στην Αθήνα.

Βάλτερ Βρέντε

Κεραμεικός

Οι Ναζί πυροβόλησαν το ανάγλυφο του Χάρωνος, προτού αποχωρήσουν από την

Αθήνα.

Σούνιο

Οι Γερμανοί, κατά την αποχώρησή τους, έκαναν ανατινάξεις κοντά στον Ναό του Ποσειδώνα, με αποτέλεσμα ένα περιστύλιο της ανατολικής πλευράς να κομματιαστεί.

Κορωπί

Διέλυσαν την αρχαιολογική συλλογή, που ήταν συγκεντρωμένη στο προαύλιο του σχολείου της περιοχής. Πολλά αρχαία αντικείμενα τα χρησιμοποιούσαν για να στολίσουν τη λέσχη τους, άλλα τα έκλεψαν και άλλα τα κατέστρεψαν.

Μυκήνες

Το καλοκαίρι του 1941 Γερμανοί στρατιώτες πήραν δύο πλάκες από τον κυκλικό περίβολο των τάφων. Τον Αύγουστο του 1943 πέντε Γερμανοί στρατιώτες μπήκαν στον Θησαυρό του Ατρέως. Με κοπίδια και σφυριά κατέστρεψαν τάφους για να αφαιρέσουν πέντε χάλκινους ήλιους, ενώ πυροβόλησαν με περιστροφή τα λιοντάρια στην Πύλη των Λεόντων. Οι αχρείοι δεν δίστασαν να γράψουν τα ονόματα τους ώστε να μείνουν στην ιστορία ως οι καταστροφείς των μνημείων.

Ελευσίνα

Γερμανοί στρατιώτες διέρρηξαν το μουσείο και αφαίρεσαν αγγεία και διάφορα ειδώλια, ανέτρεψαν κολόνες και κατέστρεψαν διάφορα αρχαία. Ό,τι μπορούσαν το έπαιρναν ως «ενθύμιο». Με τις αρχαιότητες «προστάτευαν» το υδραγωγείο, το οποίο είχε μετατρέψει σε καταφύγιο.

Αίγινα

Τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 1941 ο Γερμανός αρχαιολόγος Βάλτερ γέμισε τέσσερα κιβώτια αρχαία από την Αίγινα που έβγαλε στο εξωτερικό. Το τι ακριβώς εκλάπη δεν έχει γίνει γνωστό. Ο ίδιος αρχαιολόγος επί πολλά χρόνια πριν από τον πόλεμο πραγματοποιούσε ανασκαφές στον αρχαιολογικό χώρο του νησιού.

Βεργίνα

Χωρίς καμία άδεια, ο Γερμανός αρχαιολόγος Έξνερ έκανε ανασκαφές κοντά σε εκείνες του καθηγητή Ρωμαίου, μεταξύ Παλατίσας και Βεργίνας. Βρέθηκαν 4-6 τάφοι. Τα ευρήματα δεν παραδόθηκαν στις ελληνικές Αρχές, αλλά στη γερμανική

στρατιωτική διοίκηση. Αγνόησαν δε τις υποδείξεις των Ελλήνων αρχαιολόγων που συνιστούσαν να μην γίνουν ανασκαφές στην περιοχή.

Κέρκυρα

Από γερμανικούς βομβαρδισμούς καταστράφηκαν: τον Σεπτέμβριο του 1943 ο βυζαντινός Ναός των Αγίων Πατέρων. Οι βυζαντινοί Ναοί του Αγίου Δημητρίου και της Οδηγήτριας, που φιλοξενούσαν σπάνιες εικόνες. Η Μητρόπολη των Καθολικών, μνημείο του 16ου αιώνα, που περιείχε έργα εξαιρετικής ιστορικής αξίας, πολύτιμες ιστορικές επιγραφές, εικόνες και άλλα κειμήλια. Ο Ναός Ευαγγελισμού. Οι τάφοι των ηρώων της ναυμαχίας της Ναυπάκτου. Η Βιβλιοθήκη (βενετικό κτίριο του 18ου αιώνα), στην οποία υπάρχουν 70.000 τόμοι βιβλίων – μεταξύ των ιστορικών χειρόγραφων, πολλές πρώτες εκδόσεις Ελλήνων και ξένων συγγραφέων, όπως η πρώτη έκδοση του Σαίξπηρ.

Καλαμπάκα

Οι Γερμανοί κατέστρεψαν μέρος της οροφής του επισκοπικού ναού, καθώς και φορητές εικόνες, τις οποίες χρησιμοποίησαν για φωτιά. Σε όλες τις εκκλησίες της Καλαμπάκας, σε Αγία Βαρβάρα, Αγία Τριάδα, Άγιο Γεώργιο, στη διπλή εκκλησία των Αγίων Ιωάννη και Χαραλάμπους, έβαλαν φωτιά και τις κατέστρεψαν. Οι Γερμανοί μετέτρεψαν τον επισκοπικό Ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου σε στάβλο.

Μετέωρα

Καταστράφηκαν ή υπέστησαν μεγάλες ζημιές το μοναστήρι της Μεταμόρφωσης (Μετέωρον), η Αγία Μονή, ο Άγιος Νικόλαος, ο Άγιος Στέφανος, ο Άγιος Χαράλαμπος, ο Παντοκράτορας, τα μοναστήρια Ρουσάνου και Αγίου Αθανασίου.

Ελασσόνα – Πύθιον

Οι Γερμανοί χρησιμοποίησαν εικόνες ως προσάναμματα για να μαγειρέψουν!

Θεσσαλονίκη

Στις 31 Μαΐου 1944 οπλισμένοι Γερμανοί εισέβαλαν στο Μουσείο «Άγιος Γεώργιος» και έκλεψαν μαρμάρινο άγαλμα γυναίκας. Μετά από διαμαρτυρίες των κατοίκων, δήλωσαν πως το μετέφεραν σε καταφύγιο για ασφάλεια, ενώ στην πραγματικότητα το έστειλαν στη Βιέννη.

Ποτίδαια

Τον Απρίλιο του 1941 οι Γερμανοί άρπαξαν όλη την αρχαιολογική συλλογή.

Χαλκιδική

Κατά τις εργασίες για στρατιωτικά έργα οι Γερμανοί κατέστρεψαν νεκρόπολη, στην οποία βρέθηκαν σπουδαία αρχαία.

Κνωσσός

Ο στρατηγός Ρίνγκελ έκλεψε από το Μουσείο της Κνωσού έντεκα πήλινα μινωικά αγγεία, μια χάλκινη υδρία και ένα λίθινο αγγείο. Για πολλές μέρες, επίσης, μετέφεραν αντικείμενα από το μουσείο στο σπίτι όπου έμενε. Στη συνέχεια, τα έστελνε στη Γερμανία. Ακόμη, Γερμανοί στρατιώτες έκλεψαν ειδώλια των θεοτήτων του υστερομινωικού ΙΙΙ ιερού του ανακτόρου της Κνωσού, ενώ ο βασιλικός τάφος των Ισοπάτων καταστράφηκε ολοκληρωτικά στο τέλος του 1941 και τα υλικά από αυτόν χρησιμοποιήθηκαν ως παραπήγματα πυροβολείων.

Καστέλι Κισσάμου

Στις 21 Νοεμβρίου 1943 οι Γερμανοί πήραν πάρα πολλά κομμάτια από την εκεί αρχαιολογική συλλογή.

Γόρτυνα

Εκλάπησαν ένα άγαλμα νύμφης ή Αφροδίτης ρωμαϊκής εποχής, ένα ανάγλυφο καθισμένης γυναίκας και επιτύμβιο ελληνιστικών χρόνων, καθώς και δύο μικρές κεφαλές. Υπεύθυνος για τα παραπάνω ήταν ο στρατηγός Ρίνγκελ. Παράλληλα, το φθινόπωρο του 1941 οι Γερμανοί για να βρουν θησαυρούς ανατίναξαν το δάπεδο του Ισείου.

Βαθύ Σάμου

Η καταστροφή ξεκίνησε στις 17 Νοεμβρίου 1943 με τους γερμανικούς βομβαρδισμούς, ενώ στις 23 του ίδιου μήνα επακολούθησαν η διάρρηξη του Μουσείου Πασχάλιου και η εγκατάσταση εκεί των Ιταλών αιχμαλώτων. Πολλά από τα αρχαία θρυμματίστηκαν, τεμαχίστηκαν και έφεραν σαφή τα σημάδια της κακής μεταχείρισής τους. Ο στρατηγός Μίλερ άρπαξε διάφορα αγάλματα και ξεχωριστές κεφαλές αγαλμάτων. Ο αρχαιολόγος Κράικερ πήρε ένα κιβώτιο γεμάτο αρχαία, χάλκινα και πήλινα.

Μήλος

Κατά την εκτέλεση οχυρωματικών έργων κοντά στην προϊστορική πόλη Φυλακωπή, βρέθηκαν πολλά αρχαία, που γέμιζαν τουλάχιστον τέσσερα μεγάλα κιβώτια. Αυτά τα κράτησε ο λοχαγός Μπολντλς Ρούντολφ, μαζί με ένα λίθινο αγαλματάκι καθισμένου παιδιού σε άριστη κατάσταση. Χάρισε μερικά από τα κλοπιμαία στον στρατηγό Σπέιντερ.

Η Ολυμπία

Αποτελούσε μια από τις περιοχές που ενδιέφεραν ιδιαίτερα τον Χίτλερ. Παρ’ όλα αυτά από την παραμονή των μηχανοκίνητων στον χώρο προκλήθηκαν μεγάλες ζημιές.

Κόρινθος

Γερμανοί αξιωματικοί και διπλωματικοί υπάλληλοι κατά διαστήματα έκλεισαν πολλά αρχαία από το μουσείο της πόλης.

Αγία Λαύρα

Η φωτιά που έβαλαν οι Γερμανοί στρατιώτες κατέστρεψε τον όροφο των κελιών του μοναστηριού.

Καλαμάτα

Γερμανικό πυροβολικό κανονιοβόλησε το βυζαντινό μοναστήρι της Βελανιδιάς, μέσα στο οποίο υπάρχουν πολλές βυζαντινές εικόνες και πολύτιμη βιβλιοθήκη.

Χαλκίδα

Κατά την περίοδο 1941-1942 οι Γερμανοί αρχαιολόγοι Λάουφερ και Χάρντερ πραγματοποιούσαν ανασκαφές. Τα ευρήματα μεταφέρθηκαν στο Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο στην Αθήνα ή άλλο. Μέχρι σήμερα αγνοείται η τύχη τους.

Κωπαΐδα

Γερμανοί αρχαιολόγοι έκαναν παράνομες ανασκαφές σε σπήλαιο της Κωπαΐδας, ενώ ο Λάουφερ έκανε ανασκαφές σε τάφους στην περιοχή. Τα ευρήματα αγνοούνται.

Τιθορέα

Κοντά στον σταθμό της Τιθορέα οι Γερμανοί έκαναν διάφορες εργασίες. Βρήκαν είκοσι αρχαίους τάφους, το περιεχόμενο των οποίων δεν παραδόθηκε σε κανέναν Έλληνα αρμόδιο.

Θήβα

Οι Γερμανοί στρατιώτες διέρρηξαν το μουσείο στις 29 Απριλίου 1941 και έκλεψαν πολλά αρχαία, ενώ προξένησαν και εκτεταμένες ζημιές.

Ορχομενός

Τον Οκτώβριο του 1944 οι Γερμανοί χρησιμοποίησαν ως στόχο βολής το μεσαιωνικό κάστρο. Μέρος του δυτικού τείχους γκρεμίστηκε.